

**ЦЕНТЪР ЗА РАЗВИТИЕ
НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ
Е СЕРТИФИЦИРАН ПО
СТАНДАРТ ISO 9001:2008**

Този проект е финансиран с подкрепата на Европейската комисия. Настоящата публикация отразява единствено възгледите на авторите и Комисията не носи отговорност за начина, по който може да бъде използвана съдържащата се информация.

**ЦЕНТЪР
ЗА РАЗВИТИЕ
НА ЧОВЕШКИТЕ
РЕСУРСИ**

ГД Образование и култура

ПРОГРАМА “УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ”

**ПРАКТИЧЕСКО РЪКОВОДСТВО
по секторна програма
“ЕРАЗЪМ”**

ЦЕНТЪР ЗА РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ

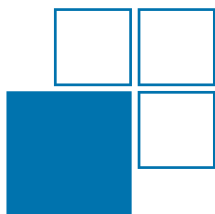
София 1000, ул. ”Граф Игнатиев” 15, ет. 3
тел.: (02) 9155 010; факс: (02) 9155 049
hrdc@hrdc.bg; www.hrdc.bg

2010

ПРОГРАМА
УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ

СЕКТОРНА ПРОГРАМА
ЕРАЗЪМ

ПРАКТИЧЕСКО РЪКОВОДСТВО
2010

ИЗДАНИЕ НА
ЦЕНТЪР ЗА РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ
2010

ЕРАЗЪМ РОТЕРДАМСКИ

Еразъм Ротердамски (28.10.1466, Ротердам, Холандия -12.07.1536, Базел, Швейцария) е виден мислител, философ хуманист, теолог и филолог от епохата на религиозните борби между римокатолицизма и зараждащото се протестантство. Една от най-космополитните личности в световната история, той отказва да бъде определян по националност. Привърженик е на „световния мир“, който единствен може да осигури нормални условия за творчество. Смята се за родоначалник и идеен вдъхновител на „християнския хуманизъм“.

Еразъм дава основата за критическото разбиране на библейските текстове, което е в основата на цялото съвременно библейско богословие. С името му е свързана и приетата днес транскрипция на старогръцката азбука, т. нар. „Еразмова транскрипция“, която коригира произношението на някои букви и дифтонги във византийската традиция.

Еразъм Ротердамски е автор на многобройни съчинения в различни области - педагогика, теология, етика, филология, притчи, диалози, на прочутите „Adagia“ - сборник с цитати на антични автори и коментари към тях, на сатирични и полемични творби.

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ	4
ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ ЗА ПРОГРАМА „УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ”	4
УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОГРАМА „УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ“	5
СТРУКТУРА НА ПРОГРАМАТА „УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ“	6
СТРАНИ УЧАСТНИЧКИ В ПРОГРАМАТА	6
ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ ЗА СЕКТОРНА ПРОГРАМА „ЕРАЗЪМ“	7
ОБЩА ПРОЦЕДУРА ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ	
ИНСТИТУЦИИ ЗА ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ	
УСЛОВИЯ ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ.....	8
ВЪЗМОЖНОСТИ „ЕРАЗЪМ” – ДЕЙНОСТИ	10
НАСОКИ ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ	12
ОСНОВНИ ДОКУМЕНТИ.....	12
ПОДГОТОВКА НА КАНДИДАТУРА	12
СЕЛЕКЦИЯ	13
СТУДЕНТИ	
УСЛОВИЯ ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ.....	14
НАСОКИ ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ	14
ПРЕПОДАВАТЕЛИ	
УСЛОВИЯ ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ.....	15
НАСОКИ ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ	15
МОБИЛНОСТ - СТУДЕНТИ	
МОБИЛНОСТ НА СТУДЕНТИ С ЦЕЛ ОБУЧЕНИЕ	16
МОБИЛНОСТ НА СТУДЕНТИ С ЦЕЛ ПРАКТИКА.....	16
ИНТЕНЗИВНИ ЕЗИКОВИ КУРСОВЕ.....	17
МОБИЛНОСТ - ПРЕПОДАВАТЕЛИ	
МОБИЛНОСТ НА ПРЕПОДАВАТЕЛИ С ЦЕЛ ПРЕПОДАВАНЕ.....	18
МОБИЛНОСТ НА ПРЕПОДАВАТЕЛСКИЯ И НЕПРЕПОДАВАТЕЛСКИЯ СЪСТАВ С ЦЕЛ ОБУЧЕНИЕ	19
МОБИЛНОСТ - УНИВЕРСИТЕТИ	
ОРГАНИЗАЦИЯ НА МОБИЛНОСТТА ПО „ЕРАЗЪМ”	19
ПОДГОТВИТЕЛНИ ВИЗИТИ.....	20
ИНТЕНЗИВНИ ПРОГРАМИ.....	20
СЕРТИФИКАТ ЗА КОНСОРЦИУМ ЗА СТУДЕНТСКИ ПРАКТИКИ.....	21
ПОЛЕЗНИ АДРЕСИ	22
РЕЧНИК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ ТЕРМИНИ	23
РОЛЯТА НА НАЦИОНАЛНАТА АГЕНЦИЯ	27
ЦЕНТЪР ЗА РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ	27
СЪЗДАВАНЕ НА ЦРЧР	27
ДЕЙНОСТИ НА ЦРЧР.....	28
СТРУКТУРА НА ЦРЧР.....	28

ВЪВЕДЕНИЕ

Обща информация за Програма „Учене през целия живот“

Програмата „Учене през целия живот“

- Създадена е с Решение No.1720/2006/ЕС на Европейския парламент и на Съвета на Европейския съюз от 15 ноември 2006 г.
- Стартира на 1 януари 2007 г. и е със седемгодишна продължителност - до 31 декември 2013 г.
- Общият ѝ бюджет за всички страни членки на Европейския съюз и за целия период възлиза на 6 970 000 000 евро.

Основна цел

Водещ приоритет на Програмата е да допринесе чрез учене през целия живот за развитието на Европейския съюз като общество:

- основано на знанията;
- с устойчиво икономическо развитие;
- с повече и по-добри работни места;
- с по-голямо социално сближаване;
- с по-добра защита на околната среда за бъдещите поколения.

Специфични цели

- да подпомага съзидателността, конкурентността, работоспособността и развитието на предприемаческия дух;
- да допринесе за по-голямо участие в ученето през целия живот на хора от всички възрасти, включително тези със специални нужди и представители на групи в неравностойно положение, без да прави разлика поради техния социален и икономически произход;
- да насърчава езиковото обучение и лингвистичното многообразие;
- да подпомага развитието на новаторското съдържание и услуги;
- да разпространява педагогика и практики за учене през целия живот, основани на информационните и комуникационни технологии;
- да засилва ролята на обучението през целия живот за създаване на чувството за европейско гражданство, което е основано на разбирането и зачитането на правата на човека и демокрацията, както и да стимулира толерантността и зачитането на други народи и култури;
- да насърчава сътрудничеството за осигуряване на качество във всички сектори на образованието и обучението в Европа.

Управление на Програма „Учене през целия живот“

Ролята на Европейската комисия (Главна дирекция „Образование и култура“) е да осигури ефективното изпълнение на дейностите на Общността по Програма „Учене през целия живот“. В тази дейност Комисията си сътрудничи и с Комитета на Програма „Учене през целия живот“, който се състои от представители на страните членки и се оглавява от Комисията.

Административното управление на Програма „Учене през целия живот“ се осъществява от Комисията в тясно сътрудничество с националните власти и Изпълнителната агенция по образование, аудио визия и култура в Брюксел.

Националните власти на страните участнички в Програмата определят Национални агенции, които имат за цел да координират управлението на Програмата на национално ниво. За България такава е Центърът за развитие на човешките ресурси (ЦРЧР).

ЕВРОПЕЙСКА КОМИСИЯ http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/index_en.htm	
НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЯ - ЦРЧР София	ИЗПЪЛНИТЕЛНА АГЕНЦИЯ Брюксел
Администрира, координира и приема предложения за проекти по децентрализираните дейности на национално ниво. http://hrdc.bg	Администрира, координира и приема предложения за проекти по централизираните дейности на европейско ниво. http://eacea.ec.europa.eu/index.htm

Структура на Програмата „Учене през целия живот“

Програма „Учене през целия живот“			
КОМЕНСКИ Общо училищно образование Участие в дейност eTwinning	ЕРАЗЪМ Висше образование	ЛЕОНАРДО ДА ВИНЧИ Начално и продължаващо професионално образование и обучение	ГРЮНДВИГ Образование за възрастни
ХОРИЗОНТАЛНИ ПРОГРАМИ			
<p>Четири ключови дейности - Политическо сътрудничество и иновации; Езиково обучение; ИКТ; Разпространение и валоризация.</p> <p>В дейността „Политическо сътрудничество и иновации“ ЦРЧР осъществява:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Работата на програма „Учебни визити“ за образователни специалисти; ▪ Участие в мрежата Euroguidance чрез Националния Euroguidance център; ▪ Координация на Europass центъра за България. 			
ПРОГРАМАТА ЖАН МОНЕ			
Три ключови дейности – Дейности по програмата; Европейски институции; Европейски асоциации			

Страни участнички в Програмата

- **27-те страни членки на ЕС** (Австрия, Белгия, България, Великобритания, Германия, Гърция, Дания, Естония, Ирландия, Испания, Италия, Кипър, Латвия, Литва, Люксембург, Малта, Полша, Португалия, Румъния, Словакия, Словения, Унгария, Финландия, Франция, Холандия, Чехия, Швеция);
- Исландия, Лихтенщайн, Норвегия;
- Турция;
- Хърватия и Македония (според Националната покана за кандидатстване по съответната дейност).

Обща информация за секторна програма „Еразъм“

Секторна програма „Еразъм“ е насочена към повишаване качеството на висшето образование в Европа. Спомага за изграждането на Европейското пространство за висше образование и насърчава иновативните процеси и трансфера на знания и технологии във висшето образование.

Специфични цели на програмата:

- подкрепа на постигнатото от Европейското пространство за висше образование;
- засилване на приноса на висшето образование и на професионалното образование в напреднал стадий за процеса на новаторство.

Оперативни цели на програмата:

- да подобрява качеството и да повишава обема на мобилността на учащите и на преподавателския състав в рамките на Европа, така че да се допринесе за постигането до 2012 г. на целта за най-малко 3 милиона индивидуални участници в мобилността с учебна цел по програмата и предшестващите я програми;
- да подобрява качеството и да се увеличава обемът на многостранното сътрудничество между институциите за висше образование в Европа;
- да повишава степента на прозрачност и съвместимост между висшето образование и квалификациите на напреднало професионално образование в Европа;
- да подобрява качеството и да повишава обема на сътрудничество между институциите за висше образование и предприятията;
- да улеснява развитието на новаторски практики в образованието и обучението на колежанско или университетско ниво, и на техния трансфер, включително от участващата страна към другите страни;
- да подпомага разработката на новаторско съдържание, услуги, педагогика и практики за обучение през целия живот, които са основани на информационни и комуникационни технологии.

ОБЩА ПРОЦЕДУРА ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ

ИНСТИТУЦИИ ЗА ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ

Условия за кандидатстване

1. Университетска Харта „Еразъм”

Задължително условие за участие на висшите училища в секторна програма „Еразъм” е да притежават Университетска Харта „Еразъм”.

Хартата се предоставя от Изпълнителната агенция за образование, аудиовизия и култура (ИА) на Европейската комисия въз основа на публикувана от нея специална Покана и защитена от страна на университета кандидатура. Оценката на подадените кандидатури се извършва от Изпълнителната агенция в Брюксел.

Центърът за развитие на човешките ресурси не е ангажиран в процедурите за кандидатстване и селекция за придобиването на Университетска Харта „Еразъм”.

Валидността на Университетската Харта „Еразъм” е за периода на действие на Програма „Учене през целия живот” - 2007-2013.

Подробна информация може да намерите на Интернет страница: http://ec.europa.eu/education/erasmus/doc890_en.htm

Университетската харта определя общата рамка за европейско сътрудничество и дейностите, които дадена институция за висше образование би могла да извършва в рамките на програма „Еразъм”. Хартата е предпоставка, за да могат университетите да организират студентска, преподавателска и преподавателска Мобилност, Интензивни програми, Интензивни езикови курсове „Еразъм”, както и да подават предложения за Многостранни проекти, Мрежи, Съпътстващи мерки и Подготвителни визити. Към ИА може да се кандидатства за три различни вида харти:

- Стандартна Харта „Еразъм”;
- Разширена Харта „Еразъм” само за организиране на студентски практики;
- Разширена Харта „Еразъм”.

Стандартна Харта „Еразъм”

Този тип Харта дава възможност на институциите да кандидатстват за финансиране по „Еразъм” за транснационална академична мобилност за студенти и служители. Дава им също възможност да кандидатстват като координатори за централизираните дейности Многостранни мрежи, Многостранни проекти и Съпътстващи мерки.

Стандартната Харта “Еразъм” не предоставя възможност за получаване на финансиране за провеждане на студентски практики по секторна програма „Еразъм”.

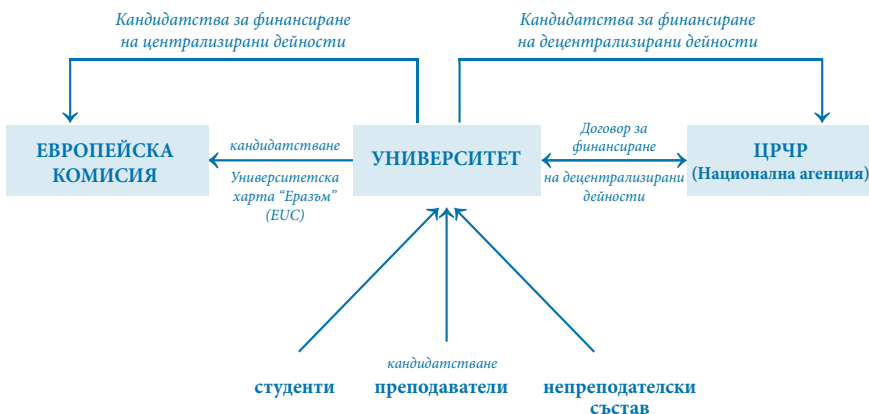
Разширена Харта „Еразъм” само за организиране на студентски практики

Този тип Харта дава възможност на институциите да кандидатстват за финансиране по „Еразъм” **само** за организиране на студентски практики в предприятията по време на обучението на студентите.

Разширената Харта “Еразъм” предоставя възможност единствено за провеждане на студентски практики.

Разширена Харта „Еразъм”

Този тип Харта дава възможност на институциите да кандидатстват за дейностите, покрити от предходните две Харты.

След придобиване на Университетска Харта „Еразъм”, българските висши училища могат да кандидатстват към Центъра за развитие на човешките ресурси за финансиране по секторна програма „Еразъм”.

Университетската Харта “Еразъм” сама по себе си не носи финансиране за институцията.

2. Двустранни споразумения

Задължително условие за кандидатстване за Мобилност по секторна програма „Еразъм” след придобиване на Университетската Харта „Еразъм”, е висшето училище да разполага с предварително сключени двустранни споразумения с висши училища, които също притежават валидна Харта „Еразъм”. Споразуменията са двустранни договори за обмен по „Еразъм” между два университета партньори от различни държави, участващи в Програмата „Учене през целия живот”. Договорът следва да съдържа основните параметри на мобилността:

- Изпращаща и приемаща държава и институция;
- Област на знание;
- Вид на мобилността;
- Продължителност на периода на мобилност;
- Брой мобилности.

ВЪЗМОЖНОСТИ „ЕРАЗЪМ” – ДЕЙНОСТИ

Децентрализирани дейности

Кандидатстване:

- *Висшето училище кандидатства към Националната агенция – Център за развитие на човешките ресурси*
- *Студенти, преподаватели и преподавателски кадри кандидатстват към собственото си висше училище*

▪ Мобилност

- Мобилност на студенти с цел обучение;
- Мобилност на студенти с цел практика;
- Интензивни езикови курсове „Еразъм“;

- Мобилност на преподаватели с цел преподаване;
- Мобилност на преподавателския и преподавателския състав с цел обучение;

- Организация на мобилността;

▪ Подготвителни визити

▪ Интензивни програми

▪ Сертификат за Консорциум за студентски практики по „Еразъм.”

Централизираны дейности

Кандидатстване:

Университетите кандидатстват към Изпълнителната агенция за образование, аудиовизия и култура в Брюксел.

- **Харта**
  - Университетска харта „Еразъм“.

- **Многостранны мрежи**
  - Академични мрежи по „Еразъм“
  - Структурни мрежи по „Еразъм“

- **Многостранны проекти**
  - Проекти за разработване на учебни програми по „Еразъм“;
  - Модернизация на висшето образование по „Еразъм“;
  - Сътрудничество по „Еразъм“ между висши учебни заведения и предприятия;
  - Виртуални университети по „Еразъм“.

- **Съпътстващи мерки**
  - Съпътстващи мерки по „Еразъм“.

В настоящото Практическо ръководство акцентът е върху децентрализираните дейности на секторна програма „Еразъм“, по които се кандидатства към ЦРЧР.

НАСОКИ ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ

Основни документи

Преди да кандидатствате по секторна програма „Еразъм”, е необходимо да се запознаете със следните основни документи по програмата, достъпни на Интернет страницата на ЦРЧР:

- **Решение** на Европейския парламент и на Съвета за създаване на Програма „Учене през целия живот“;
- **Обща покана** за подаване на предложения на Европейската комисия (за съответната година);
- **Национална покана** за кандидатстване по секторна програма „Еразъм“ за съответната дейност и година;
- Национални приоритети в областта на образованието;
- Ръководство и Инструкции за кандидатстване;
- Актуални формуляри за кандидатстване за съответната селекционна година.

Подготовка на кандидатура

Цялата информация за кандидатстване е публикувана на Интернет страницата на ЦРЧР:

www.hrdc.bg

Секции:

- **Програма „Учене през целия живот” – общи документи**
- **„Еразъм”**
  - Дейности
  - Покани за кандидатстване
  - Формуляри за кандидатстване
- **Публикации**

Преди да подадете кандидатура:

- Обърнете се към експертите от ЦРЧР, които ще ви предоставят информация за възможностите за участие в програмата;
- Запознайте се детайлно със съдържанието на документите по избраната от вас дейност;
- Посещавайте информационните събития на ЦРЧР, свързани с разясняване на възможностите и условията за кандидатстване по всички секторни програми на Програмата „Учене през целия живот“;

- Стриктно спазвайте посочените в Поканата за кандидатстване изисквания за легитимност на предложенията;
- Не допускайте пропуски при попълване на Формуляра за кандидатстване;
- Посочете точен адрес, данни на институцията (организацията);
- Обърнете внимание дали са налични всички подписи и печати;
- Спазвайте крайните дати за изпращане на предложенията.

*Кандидатурите се изпращат по пощата на адрес:
 Център за развитие на човешките ресурси
 Секторна програма „Еразъм“
 ул. „Граф Игнатиев“ 15, ет. 3
 1000 София*

- *Документи, подадени след крайния срок, посочен в Поканата за кандидатстване, се обявяват за нелегитимни;*
- *За дата на подаване на документите се счита датата на пощенското клеймо;*
- *Допълнително изпратени липсващи документи или страници от документи след крайния срок не се разглеждат;*
- *Документи на ръка не се приемат.*

Селекция

Проверка на легитимността на подадените кандидатури

Разглеждането и оценката на предложенията преминава задължително през етап на проверка за легитимност. Критериите за легитимност са посочени във всяка Покана за кандидатстване, както и в началото на всеки Формуляр за кандидатстване. Кандидатури, които не отговарят на съответните изисквания, не подлежат на оценка за качество.

Оценка за качество

Предложенията се разглеждат от външни експерти, които извършват оценка за качество по предварително определени критерии. Критериите за качество на предложенията също се обявяват в Националната покана за кандидатстване.

Предложенията по дейност „Мобилност“ на секторна програма „Еразъм“ не преминават през оценка за качество. Бюджетът за Мобилност се разпределя между висшите училища, подали кандидатури, отговарящи на обявените в Поканата за кандидатстване изисквания.

Резултати от селекция

В Националните покани са посочени сроковете, в които да бъдат очаквани резултатите от селекцията за съответната дейност.

Резултатите от селекцията се публикуват на Интернет страницата на ЦРЧР в секции „Новини” и „Еразъм” - „Резултати от селекция”.

Всички кандидати получават след селекцията писмо за обратна връзка. В писмата към кандидатите, които не получават финансиране, са посочени мотивите за оценката и съответните пропуски.

С институциите, които са получили одобрение за финансиране на подадената кандидатура, се сключват договори за отпускане на финансова подкрепа.

СТУДЕНТИ

Условия за кандидатстване

Студентите на всеки *Еразъм* университет могат да проведат част от обучението си и/или период на практическо обучение в институция или организация в друга страна участничка в Програма „Учене през целия живот”. За да се възползват от възможностите по програма „Еразъм”, студентите трябва:

- да са записали поне втората година от следването;
- да отговорят на критериите за селекция, посочени от изпращащото ги висше училище;
- да не са получавали финансиране за участие в съответния тип студентска Мобилност по секторна програма „Еразъм”.

Всеки университет определя собствени критерии за подбор на студентите, като спазва правилата за публичност и прозрачност. Най-често използваните критерии са висок успех, владее на езика на преподаване, добра мотивация.

Еразъм възможностите за българските студенти:

http://www.hrdc.bg/files/public/Publications/2009/Broshura_Erasmus_Studenti.pdf

Насоки за кандидатстване

Студентите кандидатстват към *Еразъм* офиса на висшето училище, в ко-

ето се обучават. На Интернет страницата на висшето училище и в *Еразъм* офиса на разположение на студентите е следната информация:

- Университети партньори
- Правила за селекция на кандидатите
- Изисквания към кандидатите
- Срокове за кандидатстване
- Резултати от селекция
- Лица за контакт

Адресите на всички български висши училища, които работят по секторна програма „Еразъм”, могат да бъдат намерени на Интернет адрес:

www.hrdc.bg

Всеки студент може да получи два гранта по програма „Еразъм” - един за обучение и един за практика.

ПРЕПОДАВАТЕЛИ

Условия за кандидатстване

Преподавателският състав на *Еразъм* университетите има възможност да преподава във висше училище в друга страна участничка в Програмата. Партниращите висши училища следва да са постигнали предварително споразумение за програмата на лекциите на гостуващите преподаватели (преподавателска програма). Програмата следва да се основава на междуинституционално споразумение между приемащата и изпращащата институция.

Участниците от висшите училища се селектират от изпращащата институция.

Насоки за кандидатстване

Еразъм офисът на всеки *Еразъм* университет, публикува на Интернет страницата на висшето училище информация за:

- Университети партньори
- Правила за селекция на кандидатите
- Изисквания към кандидатите
- Срокове за кандидатстване
- Резултати от селекция
- Лица за контакт

МОБИЛНОСТ - СТУДЕНТИ

Дейността „Еразъм мобилност” има транснационален европейски характер. По смисъла на програмата МОБИЛНОСТ е всеки организиран период от време, проведен в друга страна участничка в Програма „Учене през целия живот” с цел обучение, стаж или преподаване.

Мобилност на студенти с цел обучение

Тази дейност дава възможност на **студентите** от Еразъм университети да проведат част от обучението си в университет в друга европейска страна участничка в програмата, като се възползват от възможностите, които им предоставя образователният, езиковият и културен опит от срещата с други европейски страни.

Участници: студентите, записани за втората година от следването си

Продължителност: от 3 до 12 месеца

Кандидатстване на студентите: към Еразъм офиса във висшето училище

Мобилност на студенти с цел практика

В рамките на дейността студентите могат да реализират практики в европейско търговско предприятие, научноизследователски център или друга подобна организация, партньор на изпращащото висше училище, в което се обучава студентът. Чрез участие в Еразъм мобилност с цел практика студентите повишават знанията си за икономическата и социалната култура на съответната страна в контекста на трудовия пазар.

Участници: студентите, записани за втората година от следването си

Продължителност: от 3 до 12 месеца

Кандидатстване на студентите: към Еразъм офиса във висшето училище

За да предоставя възможности за финансиране на практика на студентите си в рамките на секторна програма „Еразъм”, висшето училище трябва да притежава Разширена Харта „Еразъм”.

Интензивни езикови курсове

Интензивните езикови курсове „Еразъм“ са предназначени само за *Еразъм* студентите, които са одобрени за финансиране за Мобилност с цел обучение или с цел практика.

Интензивните езикови курсове „Еразъм“ са специализирани, предлагащи периода на мобилността курсове по малко изучавани и преподавани езици. Организираните се в страните, където тези езици се говорят.

Интензивни езикови курсове се провеждат в следните 24 страни: **Белгия (фламандската общност), България, Кипър, Чехия, Дания, Естония, Финландия, Гърция, Унгария, Исландия, Италия, Испания (за Баски, Каталунски и Галицийски езици), Латвия, Литва, Малта, Холандия, Норвегия, Полша, Португалия, Румъния, Словакия, Словения, Швеция и Турция.**

Участници: *Еразъм* студентите и Асистенти по секторна програма „Коменски“

Продължителност: от 2 до 6 седмици (общ минимум 60 учебни часа и поне 15 учебни часа на седмица).

Кандидатстване на студентите: към *Еразъм* офиса на изпращащото висше училище

Интензивните езикови курсове „Еразъм“ се провеждат в селектирани предварително организиращи институции във всяка една от държавите, изброени по-горе.

Организиращите институции за всяка държава се публикуват на Интернет страницата на Европейската комисия, като *само курсовете, организирани от тях, се считат за „Интензивни езикови курсове Еразъм“.*

http://ec.europa.eu/education/erasmus/doc1300_en.htm

В рамките на всяка селекционна година ЦРЧР публикува Покана за подаване на предложения за **Организиращи институции** на „Интензивни езикови курсове Еразъм“ на български език, предназначени за идващите в България чуждестранни *Еразъм* студенти.

Българските висши училища, притежаващи Университетска харта „Еразъм“, които имат отличен опит в преподаването на български език на чужденци, могат да кандидатстват за финансова подкрепа за организиране на Интензивен езиков курс „Еразъм“.

МОБИЛНОСТ - ПРЕПОДАВАТЕЛИ

Мобилност на преподаватели с цел преподаване

Мобилността на университетските преподаватели с цел преподаване дава шанс на българските преподаватели да реализират определен брой преподавателски часове в европейски висши образователни институции, следвайки партньорските отношения на висшето училище, в което преподават.

Участници: университетски преподаватели

Продължителност: 5 работни дни (с минимален период на преподаване 5 учебни часа)

Кандидатстване на преподавателите: към *Еразъм* офиса на изпращащия ги университет.

Мобилност на преподавателския и преподавателския състав с цел обучение

Тази дейност дава възможност на преподавателски и преподавателски кадри на университетите да проведат период на обучение в предприятие или висше училище в друга страна участничка в програмата. Посредством тази дейност се дава възможност на висшите училища да придобият знания или специфично ноу-хау от опит и добри практики в чужбина, както и практически умения във връзка с настоящата им работа и професионалното им развитие.

Участници: преподавателски и преподавателски състав на университетите

Продължителност: от 5 работни дни до 6 седмици

Обучението може да бъде: кратък стаж, наблюдение, обмяна на работен опит, учебна визита, работен семинар, конференция и др.

Кандидатстване: подборът се извършва от изпращащото висше училище

Работен план: Всяка мобилност следва предварително да бъде съгласувана с приемащото предприятие/институция чрез работен план. Планът съдържа минимум следните елементи: общата цел и задачи, очаквани резултати от обучителните или учебните дейности, програма за периода на мобилността.

МОБИЛНОСТ - УНИВЕРСИТЕТИ

Организация на мобилността по „Еразъм”

Висшите училища, притежатели на Университетска Харта „Еразъм“ и финансирани от Центъра за развитие на човешките ресурси, получават отделен бюджет „Организация на мобилността“, предназначен за покриване на административно-организационните, оперативните и информационните дейности за работата на университетите по организирането и управлението на договорената мобилност „Еразъм”.

Висшето училище получава грант като управленски хонорар. Размерът на гранта зависи от броя на изходящите мобилности и от броя на пристигащия преподавателски състав от предприятия.

Консорциумите получават грант като управленски хонорар. Размерът на гранта зависи от броя на изходящите мобилности на студенти с цел практика.

Дейности, включени в Организацията на мобилността:

- Осигуряване на **информация и публичност** за програма „Еразъм” (Мобилност на студенти и персонал);
- Извършване на **селекция** на студенти и преподаватели, които да участват в мобилностите;
- Предоставяне на информация и **помощ за участниците** (например: представяне пред приемащата институция/организация, услуги по посрещането, академично съветване за студентите, практическа помощ по настаняване, социални осигуровки, разрешителни за пребиваване, пътуване, осигуряване на ръководител/наставник за пристигащите студенти);
- Академични и **организационни дейности** с партньорските институции (например, за студентите – признаване на учебния период в чужбина; за преподавателите – включване в курсове, преподавани в редовната програма на приемащото училище; оценяване на студенти и курсове, и т.н.);
- Посещения на потенциални партньорски институции, притежатели на Университетска Харта „Еразъм”, с цел проучване и създаване на **споразумения** между институции;
- Конкретни мерки за осигуряване на качествени студентски **практики** в предприятия;
- Разработване и използване на Европейската система за натрупване и трансфер на кредити (ECTS) и Приложението към диплома (DS);
- **Мерки** за мониторинг на заминаващите студенти, включително посещения до партньорските организации/институции;
- Осигуряване на **обратна връзка** от завръщащите се студенти и

персонал и предоставяне на получената информация на бъдещи участници - студенти и персонал.

Подготвителни визити

Основната цел на тази дейност е да подпомогне висшите училища да установят контакти с потенциални партньорски институции с цел осъществяването на:

- Нови междуинституционални споразумения, свързани с мобилност на студенти и/или персонал;
- Интензивни програми по “Еразъм”;
- Студентски практики по “Еразъм”;
- Мрежи;
- Многостранни проекти;
- Съпътстващи мерки.

Изисквания към кандидатстващите институции: Да притежават Университетска Харта “Еразъм”

Видове подготвителни визити:

- Посещение на потенциални партньори – университет, предприятие или организация;
- Участие в Контактен семинар - организиран от Национална агенция <http://www.hrdc.bg/page.php?96>.

Интензивни програми

Интензивната програма (ИП) е кратка програма на обучение, която свързва преподаватели и студенти от висши училища от поне *три страни участнички с цел да:*

- насърчава ефективното мултинационално преподаване на **специални теми**, които са преподавани в ограничен брой университети;
- дава възможност на студенти и преподаватели да работят заедно в **мултинационални групи**, да се възползват от специалните условия за учене и преподаване, които не са налице в отделна институция, и да работят по изучаваната тема от нови гледни точки;
- дава възможност на преподаватели да обменят идеи за учебно съдържание и **нови подходи** към учебните програми, като тестват методи на преподаване в мултинационална учебна среда.

Кандидатстване: Предложенията се изпращат в Националната агенция на страната координатор от институцията координатор от името на всички

партньори. Всички участващи Висши училища следва да притежават Университетска Харта „Еразъм”. (В случаите, когато координатор е българска институция, кандидатстването се извършва към ЦРЧР.)

Селекция: Само Националната агенция (НА) в страната на координатора извършва селекция на кандидатурите на базата на Национална покана, публикувана от НА в допълнение към Общата покана за предложения по Програма „Учене през целия живот”.

Селекцията на участниците: (студенти и преподаватели) се извършва от ИП консорциума.

Продължителност на мобилността: от 10 последователни пълни дни до 6 седмици

Продължителност на Интензивната програма:

- еднократна – в рамките на една година;
- многократна - максимум 3 последователни години, за които се кандидатства ежегодно.

Предмет на Интензивната програма НЕ може да бъде:

- изследователска дейност;
- провеждане на конференции или участие в тях.

Интензивната програма следва да предложи на участващите студенти и преподаватели нещо ново по отношение на възможностите за учене, развиването на умения и достъпа до информация.

Предложения за Интензивни програми, които са неразделна част от курс на магистърска програма по „Еразмус Мундус”, няма да се считат за легитимни.

Сертификат за Консорциум за студентски практики по „Еразъм”

Консорциум за студентски практики - група от висши училища, притежатели на Университетската Харта „Еразъм”, и евентуално други организации (предприятия, сдружения, търговски камари, фондации и др.), работещи съвместно, с цел улесняване практиките на студенти от висшите училища. Всеки от членовете на Консорциума за практики следва да е юридическо лице от същата държава, от която е и кандидатът.

Сертификатът за Консорциум за студентски практики по „Еразъм” признава финансовия и оперативен капацитет на даден консорциум да организира студентски практики по „Еразъм” и да кандидатства за финансирането им.

Повечето Консорциуми не са отделни юридически лица. Координатор на Консорциума е водещата организация на Консорциума.

Кандидатстване: Кандидатурата се изпраща в Националната агенция, от координиращата организация, от името на Консорциума за практика.

Сертификатът за консорциум за студентски практики по „Еразъм” сам по себе си не предполага финансиране.

Селекция за сертификат: На базата на Национална покана, публикувана в допълнение към Общата покана за предложения по Програма „Учене през целия живот”, Националната агенция извършва селекция на подадените кандидатури.

Селекцията на участниците в студентските практики се извършва от Консорциума.

Продължителност на Сертификата:

- 1 година;
- подновяем 3-годишен срок, който може да бъде удължен максимум до 2013 г.

ПОЛЕЗНИ АДРЕСИ

Национална агенция <http://www.llp.hrdc.bg/> - страница на Центъра за развитие на човешките ресурси, България – Националната агенция по Програма „Учене през целия живот”;

Европейска комисия http://ec.europa.eu/education/programmes/llp/index_en.html - страница на Европейската комисия – Програма „Учене през целия живот”;

Изпълнителна агенция <http://eacea.ec.europa.eu/index.htm> - страница на създадената към Европейската комисия Изпълнителна агенция, администрираща централизираните дейности по Програма „Учене през целия живот”;

МОМН <http://www.minedu.government.bg> - страница на Министерството на образованието, младежта и науката в България;

Представителство на ЕК <http://www.evropa.bg/bg> - страница на Представителството на Европейската комисия в България.

РЕЧНИК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ ТЕРМИНИ

- Болонски процес** Междуправителствена инициатива, целяща създаването до 2010г. на Европейска зона за висше образование, основана на три цикъла: бакалавър – магистър – доктор. Към 2006г. е подписана от 45 страни.
- Висша образователна институция**
- Всяко висше училище, съгласно българското национално законодателство или съдебна практика, което предлага признати дипломи или квалификации във висшето образование, независимо от наименованието на институцията;
  - Всяка институция, съгласно българското национално законодателство или съдебна практика, която предлага професионално образование или обучение в системата на висше образование.
- Висше училище** Всяко висше учебно заведение в съответствие с националното законодателство и практика, което предлага признати степени или други признати квалификации, независимо от тяхното наименование по националното законодателство. Всяка институция в съответствие с националното законодателство и практика, която предлага най-висока степен на професионална квалификация.
- Двустранен (проект)** (Проект), включващ партньори от две страни членки на Европейския съюз.
- Двустранно споразумение за Еразъм обмен** Двустранен договор за обмен по секторна програма „Еразъм” между две висши образователни институции от две различни европейски държави, притежаващи Университетска харта „Еразъм”. Договорът съдържа основните параметри на мобилността: област на знание, вид на мобилността, изпращаща и приемаща държава и институция и продължителност на мобилния период.
- Еразъм студент** Студент, селектиран от българско висше училище за участие в мобилност с цел обучение или студентска практика по секторна програма „Еразъм”.
- Изпращаща институция** Висшето училище, което селектира студентите за участие в секторна програма „Еразъм” и ги изпраща в партньорски институции (висши училища или търговски предприятия) в Европа с цел реализирането на мобилност.

- Консорциум** Група от висши образователни институции и други организации (асоциации, търговски камари, фондации и др.), работещи заедно за организирането на студентски практики. Повечето Консорциуми не са обособено юридическо лице, но ползват юридическата форма на своите членове. Консорциумите, работещи в Програмата „Учене през целия живот“, могат да участват и в други програми за провеждането на практики.
- Критерии за легитимност** Формални критерии, на които трябва да отговаря проектно предложение, за да премине на следващ етап на оценяване – качествена оценка.
- Критерии за подбор** Включват оценка на финансовия капацитет и способност на кандидатстващите да изпълнят работната програма, както и да проверят дали има необходимата финансова стабилност, за да реализират дейностите по проекта и да гарантират неговото съфинансиране.
- Лисабонска стратегия 2000г.** Стратегия за развитието на Европейския съюз, която очертава нова роля в света за разширения Европейски съюз през 21. век. Основната стратегическа цел е: „Европейският съюз да се превърне в най-конкурентоспособната и динамична икономика на знанието в света, способна на устойчив икономически растеж, с повече и по-добри работни места и по-добра социална интеграция. Това трябва да е икономика, която да има постоянен потенциал за икономически растеж и за създаване на повече и по-добри работни места за своите граждани, като не позволява социална изолация за никого“.
- Много-странен (проект)** (Проект), включващ партньори от минимум три страни членки на Европейския съюз. Според Комисията асоциации и други организации, в които членуват три или повече от три страни, се считат за многостранно партньорство.
- Мобилност** Период от време, прекаран в друга страна участничка в съответната програма, с цел обучение, преподаване, стаж или с друга образователна цел (подготовката за него може да включва обучителен или опреснителен курс на езика на страната домакин или на друг работен език). Включва и способността на дадения гражданин, извършващ мобилността, пълноценно да се адаптира към новите условия на пребиваване, образование или работа.

Мрежа Формално или неформално групиране на организации в дадена област, дисциплина или сектор от ученето през целия живот.

Общи магистратури Магистърски курсове във висшето образование, които:

- Включват минимум три висши училища от три страни членки на Европейския съюз;
- Включват реализация на учебна програма в поне две от тези три институции;
- Притежават вградени механизми за признаване на периодите на обучение в партньорските институции, които се основават или са в съответствие с Европейската система за трансфер на кредити;
- Завършват с получаването на обща, двойна или многостранна диплома, призната или акредитирана от страните членки на партньорските институции.

Организираща институция Институция, ангажирана с организирането и провеждането на Интензивни езикови курсове ”Еразъм”.

Оценка Етап от проектния цикъл, включващ качествена и количествена преценка на:

а) постигнатите резултати, преценени посредством поставените цели (дейности / продукти), съотносими към размера на отпуснатата субсидия;

б) методите за постигане на тези резултати на база одобрен бюджет.

Оценката на програмата се базира на оценката на Комисията за резултатите, целите, инициативите и нуждите, на които следва да се отговори.

Партньорство Двустранно или многостранно споразумение между институции или организации от различни страни членки, които извършват дейности в европейски мащаб, свързани с Програма „Учене през целия живот”.

Практика Време, прекарано в предприятие или друга организация в страна участник в Програма „Учене през целия живот”, съпътствано от подготвителен или опреснителен курс на езика на страната домакин или друг работен език. Целта е да подпомогне адаптирането на отделния човек към изискванията на европейския пазар на труда, усвояването на специфични умения и по-доброто разбиране на икономическата и социална култура на дадената страна, като всичко това се осъществява едновременно с натрупването на професионален опит.

Приемаща институция

Висшето училище или търговското предприятие, в което Еразъм студентите реализират мобилния си период.

Разпространение и експлоатация на резултатите

Дейностите, които гарантират, че резултатите, постигнати от Програмата „Учене през целия живот” и нейните предшественици, се признават, представят и прилагат в по-мощабен план.

Система за натрупване и трансфер на кредити

Европейската система за натрупване и трансфер на кредити осигурява прозрачността и взаимното признаване на квалификациите във висшето образование чрез използването на академични кредити за отразяване резултатите от обучението на студентите.

Системата насърчава и улеснява свободното придвижване в сектора висше образование.

Университетска (Разширена) харта „Еразъм”

Хартата е документ, издаден от Европейската комисия и определящ фундаменталните принципи на дейностите по секторна програма „Еразъм”, които трябва да се спазват и зачитат от висшите образователни институции. Хартата позволява на висшите училища да кандидатстват към Националните агенции (за България - Център за развитие на човешките ресурси) за финансиране на всички децентрализирани дейности по секторна програма „Еразъм”. За организирането и провеждането на студентски практики Еразъм се изисква висшите училища да притежават Разширена харта „Еразъм”.

РОЛЯТА НА НАЦИОНАЛНАТА АГЕНЦИЯ

Центърът за развитие на човешките ресурси е Националната агенция за България по Програма „Учене през целия живот”.

Националната агенция играе важна роля в практическото изпълнение на Програмата, като администрира децентрализираните дейности в целия проектен цикъл:

- разпространява информация за дейностите на Програмата;
- приема и регистрира кандидатурите;
- организира селекцията;
- сключва договори с успешно преминалите селекцията кандидати;
- извършва плащанията по договорите;
- извършва мониторинг и консултации на финансираните проекти;
- приема отчетите по тези проекти;
- организира дейности за разпространение и валоризация на резултатите от успешни проекти.

ЦЕНТЪР ЗА РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ

Създаване на ЦРЧР

- През 1997г. с подкрепата на Европейската Фондация за обучение (ЕФО) е основана Българската национална обсерватория;
- През 1998г. започва работа Национална агенция „Леонардо да Винчи”;
- През 1999г. с подкрепата на ЕФО е създаден Национален ресурсен център за професионално ориентиране;
- През 1999г. със споразумение между Министерство на образованието и науката и Министерство на труда и социалната политика е основан ЦРЧР. Той обединява горепосочените дейности и управлява образователни програми и проекти;
- През 2001г. към ЦРЧР се присъединява Национална агенция „Сократ”;
- През 2006г. към ЦРЧР се основава Национално координационно звено за дейността eTwinning;
- През 2007г. към ЦРЧР се основава Национален Europass Център;
- През 2007г. след национална номинация ЦРЧР стартира управлението в България на Програмата „Учене през целия живот” 2007-2013г.

Дейности на ЦРЧР

- координира и администрира в България Програмата „Учене през целия живот”;
- информира и консултира чрез Euroguidance център, България, за възможностите за образование, обучение и работа в рамките на Европа;
- координира дейността по разпространение и прилагане на инициативата Europass в България;
- координира и администрира дейността eTwinning;
- координира инициативата „Европейски езиков знак”;
- организира, консултира и осъществява изследвания в областта на образованието, професионалното обучение, пазара на труда и човешките ресурси в България;
- предлага възможност на образователни специалисти да участват в тематични учебни визити в други европейски страни и да организират такива в България.

Структура на ЦРЧР

Отдел “Финансово-счетоводен”;

Отдел “Информационен”;

Отдел “Селекция, договориране и анализ”;

Отдел “Мониторинг и консултиране на бенефициенти”;

Отдел “Съпътстващи дейности”;

Отдел “Администрация и логистика”.